

oxf. 187 : (197.12 Maribor - Agrokombinat)

Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo
pri Biotehniški fakulteti

KRATEK OPIS GOZDNIH ZDRUŽB IN PREDLOG
RASTIŠČNOGOJITVENIH TIPOV ZA GOZDOVE
AGROKOMBINATA MARIBOR

Poročilo sestavil:

SMOLE Ivan, dipl.ing.

Smole Ivan

DIREKTOR:

Kuder
Milan KUDER, dipl.ing.

Ljubljana, april 1977

U V O D

V obravnavanem poročilu smo skušali prikazati glavne naravne značilnosti tistih gozdov na območju upravljanja Agrokombinata Maribor, ki bodo vključeni v krajinsko prostorski načrt zelenega pasu mesta Maribor. Nastalo je iz razloga, ker še ni izdelan končni fitocenološki elaborat za celotno območje gozdov v zelenem pasu.

Gozdne združbe so prikazane na katastrski karti v merilu 1 : 10.000 in so prenešene z osnovne topografske karte ODK v M 1 : 10.000 in 1 : 5 000. Na karti so prikazane samo vegetacijske enote na stopnji asociacije; nižje enote so vrisane samo v primeru visokogorskega bukovega gozda, kjer je bilo to potrebno zaradi specifičnih ekoloških pogojev in sestojnih razmer v posameznih subasociacijah združbe.

Poročilo je orientacijsko; podroben opis gozdnih združb in celotne problematike bo podan v končnem elaboratu, ki bo zajel vse gozdove zelenega pasu mesta Maribor.

Originalne karte bravi G. Maribor (misl, 16.3.1983)

L E G E N D A

Zap. št.	Gozdna združba	Barva in znak na karti
1.	LOGI ČRNE JELŠE	
2.	PREDDINARSKI NIŽINSKI GOZD GRADNA IN BELEGA GABRA	QC ₄
3.	GOZD GRADNA IN KOSTANJA (delovno ime) brez tabelarnega opisa	QCa
4.	ILIRSKI BUKOV GOZD Z BELKASTO BEKICO	LF
5.	ACIDOFILNI BOROV GOZD	MB
6.	JELOV GOZD S PRAPROTMI	DA
7.	ILIRSKI GOZD GORSKEGA JAVORJA IN BRESTA	UA
8.	PREDDINARSKI GORSKI BUKOV GOZD	
9.a	PREDDINARSKI VISOKOGORSKI BUKOV GOZD - osrednja oblika	Sft
9.b	PREDDINARSKI VISOKOGORSKI BUKOV GOZD - obubožana oblika	Sfd
9.c	PREDDINARSKI VISOKOGORSKI BUKOV GOZD - oblika z gozdno bilnico	
9.d	PREDDINARSKI VISOKOGORSKI BUKOV GOZD - oblika z belkasto bekico (in jelko)	

OPOMBA: - Opisi gozdnih združb so vzeti iz dela:
Zorn, M.: Gozdnovegetacijske karta Slovenije
Opis gozdnih združb
Biro za gozdarsko načrtovanje,
Ljubljana 1975

- Sistematsko oznako združb (latinske strokovne nazive) smo v pregledni legendi izpustili.

GOZDNA ZDRUŽBA:

Ag

Logi črne jelše

SISTEMATSKA OZNAKA:

Alnetea glutinosae,

Br.-Bl.et Tx 1943

DRUGE OZNAKE:

Carici brizoides-Alnetum glutinosae (Horv; 38)*Alnetum glutinosae*

GEOGRAFSKA RAZŠIRJENOST:

Vlažna rastišča v ravninskih predelih širom Slovenije
večinoma majhne površine, obsežnejše le v Prekmurju.

RASTIŠČE:

1) Orografske in klimatološke razmere:

150-400 m n.m.

Izravnana vlažna mesta vzdolž vodnih tokov in ob stoječih mlakah.

2) Talni tip, oblika in lastnosti talnega tipa:

Minerogena obrečna ali močvirnata tla, srednje do močno ogljena, z visoko podtalnico, ali močno pseudoogljena tla z dolgo vlažno fazo. Tla so globoka, težka, zbita, brezstrukturna, ilovnatoglinasta, mokra z zastajajočo ali staječo vodo, s počasnim razkrojem organske snovi, številnimi rjavimi in sivimi pegami v mineralnem delu tal. Rodovitnost tal je omejena in zadovoljiva le za one drevesne vrste, ki morejo koreniniti tudi v mineralnih horizontih z začasno ali stalno staječo oziroma zastajajočo vodo.

3) Značilna rastlinska kombinacija:

Osnovna rastlinska kombinacija:

Drevesni sloj - črna jelša; posamično še čremsa in dob

Grmovni sloj - brogovita (*Viburnum opulus*), nav. krhlika (*Rhamnus frangula*), grenkoslad (*Solanum dulcamara*),Zeliščni sloj - srpje (*Cirsium oleraceum*), močvirski dimek (*Crepis paludosa*), kljunasti šaš (*Carex rostrata*), nav. kalužnica (*Caltha palustris*), močvirski osat (*Cirsium palustre*), gozdna srpica (*Scirpus sylvaticus*), nav. ločje (*Juncus effusus*), češljasta glistovnica (*Dryopteris cristata*), srhkodlakavo trebelje (*Chaerophyllum cicutaria*), velika preslica (*Equisetum maximum*) idr.

GENEZA GOZDNE ZDRUŽBE:

Progresivni razvoj združbe črne jelše vodi v gozd gradna in belega gabra ali v gozd doba in belega gabra; regresije pa so preko več vmesnih stadijev usmerjene v močvirja.

Jelša se uveljavlja tu kot osuševalka tal. Večina združb črne jelše uspeva na relativnih gozdnih tleh, katere lahko z dobro drenažo in kemično melioracijo preobrazimo v njivska tla.

ZNAČILNOSTI EKOLOŠKEGA KOMPLEKSA:

Združbe črne jelše poraščajo ekstremna rastišča - najnižja mesta, ki jih bolj ali manj do površja zaliva talnica in dalj časa pokriva. Tu se uveljavlja črna jelša v drevsnem in grmovnem sloju (povečini so to poganjki iz panja), ki ji kot naši najbolj higrofilni drevesni vrsti odgovarjajo vlažno-mokri rastni pogoji.

GOZDNOVEGETACIJSKI TIP:

1) Oblika in struktura:

Enodobni, večinoma panjasti sestojki črne jelše.

2) Rast drevja:

Črna jelša raste zelo hitro in je tu brez konkurentov; pri izboljšanih talnih razmerah (v smeri rjavih ali tudi pseudoogjenih tal) se pojavijo tudi dob, čremsa in beli gaber.

3) Plodnost, optimalna lesna zaloga in prirastek:

Črna jelša dosega povprečno 15 cm premera in 15 m višine

RASTIŠČNOGOJITVENI TIP:

Polvarovalen gozd (osušuje tla). Pri izboljšanih talnih razmerah lahko daje dober les za industrijsko predelavo.

Barva

Oznaka

QC4

GOZDNA ZDRUŽBA:

QC4

Preddinarski nižinski gozd gradna in belega gabra z vimčkom

SISTEMATSKA OZNAKA:

Hacquetio - Carpinetum,
Košir 1974 n.n.,
Zorn 1968 mscr.
var Epimedium alpinum,

DRUGE OZNAKE:

Quercus-Carpinetum croaticum, Horvat 1938 p.p.
Asperula-Carpinetum, Wraber 1968 p.p.
Luzula-Carpinetum, Wraber 1968 p.p.

GEOGRAFSKA RAZŠIRJENOST:

Preddinarski fitoklimatski teritorij, nižine in spodnji predeli gričevnatga sveta. Velike površine. Bela Krajina, Suha Krajina, Dolenjska, Kočevsko, Celjska kotlina, Dravsko polje.

RASTIŠČE:

1) Orografske in klimatološke razmere:
do n.v. 500 m

Ravnine in blago nagnjena pobočja v vseh legah.

Zmerno topla in zmerno vlažna rastišča. Nekatere kotline ali zaprte doline imajo značaj mrazišč, kjer so večja nihanja temperature. Povprečne letne temperature se gibljejo med 8 in 10°C, letne padavine pa med 1200-1300 mm. Megla.

2) Talni tip, oblika in lastnosti talnega tipa:

Petrografske substrat tvorijo apnenci in dolomiti, ki so večinoma prekriti z ilovicami in glinami ali drugimi nanosi mlajših geoloških dob.

Zavisno od substrata se razvijajo:

1) rjava tla v osnovi razkarbonatena, globoka do zelo globoka, z rahlim A horizontom in s sprsteninastim humusom, fiziološko zelo aktivna, rudninsko bogata, nevtralne reakcije, izredno stabilna in visoko rodovitna.

2) kislja rjava tla (na kisljih in mešanih nanosih) s sprsteninastim humusom, globoka zelo aktivna s številnimi deževniki, z dobro rodovitnostjo.

3) Značilna rastlinska kombinacija:

Osnovna kombinacija:

Drevesni sloj - graden, beli gaber, klen (*Acer campestre*), češnjaja,

Gmovni sloj - kovačnik (*Lonicera caprifolium*), bragovita (*Viburnum opulus*), nav. trdoleska (*Evonymus europaea*), leska (*Corylus avellana*),

Zeliščni sloj - dremulica (*Stellaria holostea*), višnjevi črnilec (*Melampyrum nemorosum*), prosulja (*Milium effusum*), regačica (*Aegopodium podagraria*), pomladanska lakota (*Galium verum*), žafran (*Crocus*)

neapolitanus), grenkuljica (*Glechoma hirsuta*), dlakavi šaš (*Carex pilosa*),

Mahovni sloj - Catharinaea undulata

Razlikovalnica za varianta:

Zeliščni sloj - vimček (*Epimedium alpinum*).

GENEZA GOZDNE ZDRUŽBE:

Klimatogena gozdna združba nižinskega in spodnjega dela gričevnatga sveta.

Odlikujejo jo izredno stabilne rastiščne razmere, ki lahko dalj časa uspešno kljubujejo različnim degradacijskim vplivom.

Zaradi lahke dostopnosti je bila vedno objekt prekomernega in enostranskega izkoriščanja in tako je večinoma spremenjena v listnate gozdove slabše kvalitete (panjevci, enostransko izsekavanje drevja), v smrekove monokulture ali pa so bili ti gozdovi izkrceni in zemljišče uporabljeno v druge namene (kmetijstvo, gradbeništvo).

ZNAČILNOSTI EKOLOŠKEGA KOMPLEKSA:

Ugodni reliefni in talni pogoji nudijo možnost za uspevanje številnim drevesnim vrstam listavcev, ki imajo v ohranjenih gozdovih dvoslojno drevesno zgradbo, bogat grmovni in zeliščni sloj. Ločimo dve obliki združbe z ozirom na petrografske substrat in tla:

1) osnovna (typicum) z rjavimi tlemi na substratu karbonatnega porekla z opisanim rastlinskim sestavom

2) oblika z belkasto bekico (Luzuletosum) s kisljim rjavimi tlemi na silikatnih kameninah in z razlikovalno kombinacijo kisljih zelišč - belkasta bekica (*Luzula albida*), borovnica (*Vaccinium myrtillus*), gozdna škročolica (*Hieracium sylvaticum*), rebrenjača (*Blechnum spicant*).

GOZDNOVEGETACIJSKI TIP:

1) Oblika in struktura:

Semenec in panjavec, dvoslojna zgradba sestojev - graden v nadstojnem, beli gaber v podstojnem sloju, ostale vrste tu in tam primešane; raznodobna struktura; listnati gozdovi, primes smreke posamična do monokulturne oblike.

2) Rast drevja:

Drevje zrastle iz semena zelo dobro uspeva, panjevci slabše. Smreka v monokulturah ima često rdečo gnilobo.

3) Plodnost, optimalna lesna zaloga in prirastek:

Visoko rodovitno rastišče.

RASTIŠČNOGOJITVENI TIP:

Gospodarski gozd.

Barva

Oznaka

LF₄

GOZDNA ZDRUŽBA:

Ilirski bukov gozd z belkasto bekico

LF₄

SISTEMATSKA OZNAKA:

Luzulo albidae- Fagetum,
Lohn. et Tx. 1954
Illyricum, Košir 1971 n. prov.

GEOGRAFSKA RAZŠIRJENOST:

Preddinarski fotklimatski teritorij. Silikatne kamenine z bazičnimi primesmi.
Večje strnjene površine na Pohorju in Kobanskem.

RASTIŠČE:

1) Orografske in klimatološke razmere:
n.v. 200-1000m.

Prevladujejo tople lege (S, SW, W), zmerno strmi do strmi nagibi.

Pobočja so srednje kamenita, enakomerno razbrazdana z ustaljenimi jarki in grebeni.

Rastišče je občasno sušno, temperaturni ekstremi so izrazitejši.

2) Talni tip, oblika in lastnosti talnega tipa:

Petrografske substrat tvorijo silikatne kamenine z zmernim deležem bazičnih elementov.

Talna oblika so kislja rjava tla s prhnino, mestoma s suhim surovim humusom.

Tla so srednje globoka do globoka, ilovnata do peščeno ilovnata, s plitvim humusnim slojem, skeletoidna do zelo skeletna, propustna, s slabšim vodnim režimom, biološko občasno aktivna, slabo preskrbljena z dušikom.

Rodovitnost tal je srednja.

3) Značilna rastlinska kombinacija:

Osnovno in popolno rastlinsko kombinacijo sestavljajo:

Drevesni sloj: - bukev, smreka, kostanj, rdeči bor, graden.

Grmovni sloj: - manjka ali je zelo slabo razvit: jerebika, srhkodlakava robida,

Zeliščni sloj: - belkasta bekica (*Luzula nemorosa*), vijugasta masnica (*Deschampsia flexuosa*), gozdna škrdolica (*Hieracium sylvaticum*), okroglostna lakota (*Galium rotundifolium*), nav. čmílec (*Melampyrum vulgatum*), gozdna šaulica (*Calamagrostis arundinacea*), gozdna vijolica (*Viola sylvestris*), črnobina (*Scrophularia nodosa*), prstasti šaš (*Carex digitata*), dišeča perla (*Asperula odorata*), ciklama (*Cyclamen purpurascens*), borovnica (*Vaccinium myrtillus*),

GENEZA GOZDNE ZDRUŽBE:

Bukov gozd z belkasto bekico je edafsko pogojena združba. Regresije po premočnem poseganju v gozd potekajo preko več ali manj dolgotrajnega stadija *Betula pubescens-Vaccinium myrtillus* ali *Betula pubescens-Deschampsia fluxuosa* nazaj v primarni gozd. Na mestih, kjer se obenem še steljari, se pojavljajo že akutnejši stadiji. Progresije (ob dobri vodni preskrbi) bi vodile v mezofilno - neutrofilen bukov gozd (*Enneaphyllo-Fagetum*, *Savensi-Fagetum*), vendar le bolj teoretično.

ZNAČILNOSTI EKOLOŠKEGA KOMPLEKSA:

Združba je pogojena s sušnostjo rastišča, kot posledica ekoloških faktorjev - bazični silikati, tople lege in večje strmine. Zato je tudi rastlinska sestava močno heterogena in je večja pokrovnost acidofilnih oziroma bazofilnih rastlinskih vrst odvisna od preskrbljenosti tal z vodo. Ob dobri preskrbljenosti se zviša prisotnost bazofilnih in neutrofilnih vrst, katerih delež je sicer majhen (*Asperula odorata*, *Cyclamen europaeum*, *Viola sylvestris*, *Athyrium filix femina*, *Anemone nemorosa*).

GOZDNOVEGETACIJSKI TIP:

1) Oblika in struktura:

Semenec, pretežno enodobne do enomerne strukture. Bukvi so mestoma posamično primešani smreka, domači kostanj, rdeči bor, graden.

Rdeči bor in smreka sta pod vplivom človeka pospeševana tudi do monokultur.

2) Rast drevoja:

Bukev je konkurenčno najmočnejša, vendar uspeva bolj slabo.

Rast prisotnih iglavcev je zadovoljiva.

RASTIŠČNOGOJITVENI TIP:

Gospodarski gozd. Primerna je primes iglavcev do 50%.

(višje lege smreka, jelka, macesen, nižje smreka in rdeči bor)

Barva

Oznaka

MP

GOZDNA ZDRUŽBA:

Acidofilni borov gozd

SISTEMATSKA OZNAKA:

Vaccinio vitis - idaeae-Pinetum silvestris
Tomazič (1942) 1971 s.lat.

DRUGE OZNAKE:

Pineto-Vaccinetum myrtilli, Kobenz 1930, Br.Bl. et VI. 1939
var. geogr. austroalpinum, Tomazič 1942
Myrtillo-Pinetum.

GEOGRAFSKA RAZŠIRJENOST:

Najekstremnejša rastišča na silikatnih kameninah, ne glede na teritorij in višinski pas, vendar redko sega preko 800 m n.m. Največje površine so skoncentrirane v Ljubljanski kotlini, Kranjski ravnini in v Podravju.

RASTIŠČE:

1) Orografske in klimatološke razmere:

Prodne terase v širokih rečnih dolinah, karbonsko griševje - vse lege z nagibi do 30°.

Makroklimatsko toplejše razmere. Povprečne letne temperature 8-9°C, letne padavine 1400-1700 mm, spremenljiva zračna vlažnost.

2) Talni tip, oblika in lastnosti talnega tipa:

Petrografske substrati so diluvialne in starejše gline, ilovica, konglomerati, prod ter permokarbonski skrivalci in peščenjaki.

Talna oblika kislja rjava tla mestoma tudi rankerji, s slabimi kemičnimi, fizikalnimi in biološkimi lastnostmi. Organska snov nastopa v obliki surovega humusa, pod njim pa običajno sledi močno izbeljen A2 horizont ali pa se kažejo znaki pseudopogljeganja.

Tla so zelo kislja do ekstremno kislja in slabo preskrbljena s hranilnimi elementi. Rodovitnost je slaba, ustreza le rdečemu boru.

3) Značilna rastlinska kombinacija:

Značilno kombinacijo sestavljajo:

Drevesni sloj - rdeči bor,

Zeliščni sloj - brusnica (*Vaccinium vitis idaea*), sploščeni lisičjak (*Lycopodium complanatum*),

Mahovni sloj - *Dicranum undulatum*, *Dicranum spurium*

Vrste, ki dosegaajo visoka stalnost in pokrovnost:

Grmovni sloj - navadna krhlika (*Rhamnus frangula*), jerebika (*Sorbus aucuparia*),

Zeliščni sloj - borovnica (*Vaccinium myrtillus*), arlova praprot (*Pteridium aquilinum*), rebrenjača (*Blechnum spicant*), travniški čmillec (*Melampyrum pratense* ssp. *vulgatum*), jesenska resa (*Calluna vulgaris*), dlakava koseničica

(*Genista pilosa*), srčna moč (*Potentilla erecta*), stožka (*Molinia arundinacea*),

Mahovni sloj - *Polytrichum attenuatum*, *Hylacomium triquetrum*, *Pleurozium schreberi*, *Scleropodium purum*.

GENEZA GOZDNE ZDRUŽBE:

Acidofilni borov gozd je talno pogojena združba, ki se ohranja v ekstremnih rastiščnih razmerah. Progresivni razvoj vodi v acidofilni bukov gozd z rebrenjačo (*Blechno-Fagetum*) ali tudi v kislo obliko nižinskega gozda gradna in belega gabra (*Hacquetio-Carpinetum*), regresije pa preko večjih vmesnih stadialnih oblik v resavo (*Calluna* st.).

ZNAČILNOSTI EKOLOŠKEGA KOMPLEKSA:

Silikatni, petrografske substrati; globoka, a fiziološko plitva kislja rjava tla ali rankerji. Izključno acidofilne rastlinske vrste v mahovnem, zeliščnem in grmovnem sloju, visoka pokrovnost borovnice; maloštevilnost vrst. Drevesni sloj gradi rdeči bor, ki kot naša najbolj skromna drevesna vrsta lahko tu še normalno uspeva.

GOZDNOVEGETACIJSKI TIP:

1) Oblika in struktura:

Semenski enodobni ali skupinsko raznodobni sestoji rdečega bora s podstojno posamično primesjo smreke in listavcev (graden, damači kostanj, bukev).

2) Rast drevoja:

Rdeči bor dobro uspeva in je brez konkurence, rast smreke je srednje dobra, listavci najslabše uspevajo in so pogosto prisotni le kot pritlikava, polgrmovna primes.

3) Plodnost, optimalna lesna zaloga in prirastek:

Zaradi izkoriščanja stelje je donos v lesni masi pogosto zmanjšan.

RASTIŠČNOGOJITVENI TIP:

Gospodarski gozdovi. Možen dober donos borovine.

Barva	Oznaka
	DA

GOZDNA ZDRUŽBA:

Jelov gozd s praprotni

DA

SISTEMATSKA OZNAKA:

Dryopterido-Abietetum,
Košir 1965 mscr.

DRUGE OZNAKE:

Galieta rotundifolii-Abietetum, Wraber 1955 p.p.

GEOGRAFSKA RAZŠIRJENOST:

Preddinarski in predalpski svet. Od nižin do gorskega pasu. Posebne mezoklimatsko-edafske razmere. Večje strnjene površine na Pohorju, Kobanskem in Mozirskem.

RASTIŠČE:

1) Orografske in klimatološke razmere:

n.v. 200-800 m

Hladnejše lege v zmerno nagnjenih pobočjih in vznožju hribov. Vlažni jarki in doline. Povdarjena zračna vlažnost, ublaženi temperaturni ekstremi. Povprečne letne temperature so 7-9°C, letne padavine 1400-1600 mm.

2) Talni tip, oblika in lastnosti talnega tipa:

Petrografske substrat tvorijo mešane kamenine-bazični silikati, ali karbonati presipani s kislimi nanosi (glina, ilovice).

Talna oblika so koluvialna kislja rjava tla s sprstenino in prhninasto sprstenino.

So globoka, rahla do nekoliko stisnjena, koluvialna, ilovnata, sveža, skeletoidna, redko zelo skeletoidna, bogata z rastlinam dostopnimi hranilnimi elementi, enakomerno prekoreninjena, z majhnimi razlikami v kislosti med humusnimi in mineralnimi horizonti talnega profila.

Zaradi počasnega drsenja tal se material stalno premešča in baze se sproščajo iz matične kamenine.

Rodovitnost tal je zelo velika.

3) Značilna rastlinska kombinacija:

Značilno kombinacijo sestavljajo:

Drevesni sloj (pokr. 100%) - jelka, smreka

Zeliščni sloj (pokr. 80%) - borerova glistovnica (*Dryopteris borreri*), bukovičica (*Dryopteris phegopteris*), bodičasta glistovnica (*Dryopteris spinulosa*), gorska glistovnica (*Dryopteris oreopteris*), širokolistna glistovnica (*Dryopteris dilatata*), rebrenjača (*Blechnum spicant*),

Ostale vrste z višjo stalnostjo in pokrovnostjo:

Drevesni sloj - bukev, domači kostanj,

Grmovni sloj - srhkostebelna robida (*Rubus hirtus*), malina (*Rubus idaeus*), leska (*Corylus avellana*)

Zeliščni sloj - zajčja deteljica (*Oxalis acetosella*), nav. podborka (*Athyrium filix femina*), prava glistovnica (*Dryopteris filix mas*), gozdni svišč (*Gentiana asclepiadea*), dlakava bekica (*Luzula pilosa*).

GENEZA GOZDNE ZDRUŽBE:

Jelov gozd s praprotni je mezoklimatsko in edafsko pogojena združba.

Sekundarna sukcesija v nižjih nadmorskih višinah poteka preko vrst nižinskih gozdov gradna in belega gabra (*Hacquetio-Carpinetum*), v višjih nadmorskih višinah preko vrst bukovih bazofilnih gozdov, na bolj kisljih rastiščih pa preko vrst iz združbe jelke in smreke z viličastim mahom (*Bazzanio-Abietetum*). Pod zastorom se jelka in smreka živahno pomlajujeta. Pri večjih presvetlitvah se bujno razvijajo orlova praprotni, robidovje in malinovje in lahko delajo velike težave pri prirodni obnovi gozdov.

ZNAČILNOSTI EKOLOŠKEGA KOMPLEKSA:

Visoka zračna vlažnost, ublaženi temperaturni ekstremi, koluvialen značaj tal in precejšen vpliv baz v tleh.

Poleg drevesnih vrst jelke in smreke daje združbi poseben videz velika pokrovnost napol acidofilnih praprotni, srhkostebelna robida in živahen pomladek jelke in smreke.

GOZDNOVEGETACIJSKI TIP:

1) Oblika in struktura:

Semenec, prebiralna do enodobna (enomema) struktura. Jelka in smreka sta si enakovredna, pod vplivom gospodarjenja pa lahko ena ali druga prevlada. Posamično so lahko primešane drevesne vrste iz okolnih združb (bukev, domači kostanj, gorski javor, beli gaber).

2) Rast drevja:

Jelka in smreka odlično uspevata, primešani listavci nekoliko slabše.

3) Plodnost, optimalna lesna zaloga in prirastek:

Visoko rodovitno rastišče. Visoke lesne zaloge in prirastek.

RASTIŠČNOGOJITVENI TIP:

Gospodarski gozdovi.

Barva	Oznaka
	UA

GOZDNA ZDRUŽBA:

Ilirski gozd gorskega javorja in bresta.

UA

SISTEMATSKA OZNAKA:

Aceri pseudoplatani - Ulmetum,
Tomazič 1947 s. lat.

DRUGE OZNAKE:

Ulmo-Aceretum, Issler 1924

GEOGRAFSKA RAZŠIRJENOST:

Srednjegorski pas po vsej Sloveniji, vegetacijski pas dinarskih jelovo-bukovih gozdov in gorskih bukovih gozdov. Majhne raztresene površine.

RASTIŠČE:

1) Orografske in klimatološke razmere:

n.v. 400-1100 m.

Široki, močno skaloviti in krušljivi jarki s povisno vodo, vlažni žlebovi in vrtače z velikimi skalnimi bloki.

Pretežno hladne lege (severne) ali obrobja večjih kraških vrtač s hladno vlažno mezoklimo.

2) Talni tip, oblika in lastnosti talnega tipa:

Petrografski substrat tvorijo apnenci in dolomiti, ki so tudi na površju v obliki balvanov in blokov.

Tla spadajo v skupino slabo razvitih rjavih pokarbanatnih tal.

So srednje globoka, rahla, sveža, zračna, topla in biološko aktivna. Humozni sloj je globok in najboljša oblika sprstenine. Ker so tla koluvialna in skeletna so karbonati povsod prisotni (v kontaktu so s prstjo). Razkroj organske snovi je hiter in popoln. Tla rahljajo deževniki. So mineralno bogata in visoko rodovitna.

3) Značilna rastlinska kombinacija:

Drevesni sloj - (pokr. do 80 %) - gorski javor, gorski brest, bukev,

Grmovni sloj - (pokr. do 20%) - črni bezeg (*Sambucus nigra*), leska (*Corylus avellana*),

Zeliščni sloj - (pokr. do 70%) - jelenov jezik (*Phyllitis scolopendrium*), velika mrtva korpiva (*Lamium orvala*), kačnik (*Arum maculatum*), krajnska bunika (*Scopolia carniolica*), srebrenka (*Lunaria rediviva*), pižmica (*Adoxa moscatellina*), nadlišček (*Circaea luteiflora*), smrdljivka (*Geranium robertianum*), velika korpiva (*Urtica dioica*), nedotika (*Impatiens noli tangere*), repuh (*Petasites albus*), vraničnik (*Chrysosplenium alternifolium*),

Mahovi - *Mnium undulatum*.

GENEZA GOZDNE ZDRUŽBE:

Ilirski gozd gorskega javorja in bresta je edafsko pogojena združba.

Po močnejših posekih se le počasi obnavlja.

V posečni sukcesiji prevlada grmovje - črni bezeg, leska in obilje visokih zelišč (mrtva kopriva).

ZNAČILNOSTI EKOLOŠKEGA KOMPLEKSA:

Veliki skalni bloki; nerazvita, močno humozna rjava tla in velika vlažnost pogojujejo rast gozdu plemenitih listavcev z obilno podrastjo visokih zelišč.

GOZDNOVEGETACIJSKI TIP:

1) Oblika in struktura:

Semenec, enodobni gozd plemenitih listavcev, manjša zarast zaradi skalovitosti terena.

2) Rast drevja:

Gorski javor in gorski brest uspevata odlično in sta konkurenčno najmočnejša bukev se težje uveljavlja.

Razvoj mladja ovirajo visoka zelišča.

RASTIŠČNOGOJITVENI TIP:

Gospodarski gozdovi. Primarno rastišče za gojenje plemenitih listavcev.

Barva	Oznaka
	EF ₄

GOZDNA ZDRUŽBA:

Preddinarski gorski bukov gozd

SISTEMATSKA OZNAKA:

(Dentario) Enneaphylli - Fagetum,
Košir (1956) 1961

DRUGE OZNAKE:

Enneaphyllo-Fagetum, Košir 1962

Abieti-Fagetum, Bartsch 1940 austroalpinum, Wraber 1960 mscr., p.p.

Dentario-Fagetum, Wraber 1960 mscr., p.p.

GEOGRAFSKA RAZŠIRJENOST:

Preddinarski fitoklimatski teritorij, vegetacijski pas v spodnjem delu gorskega pasu.

RASTIŠČE:

1) Orografske in klimatološke razmere:

n.v. 600-900 m

Hladnejše lege (N, NE, NW) srednje strmih pobočij (25 do 35°); široki jarki, planotast relief z vrtačami, valovitimi pobočji in neizrazitimi vrhovi. V izrazito hladnih legah se spusti v nižje nadmorske višine (do 450 m). Lokalno je velika površinska kamenitost. Izenačene toplotne razmere v smislu hladnejše klime; povprečne letne temp. so 7,0 do 5,0°C; letne padavine do 1400 mm, visoka zračna vlažnost, sneg obleži okrog 3 mesece.

2) Talni tip, oblika in lastnosti talnega tipa:

Petrografske substrat tvorijo apnenci, dolomitizirani apnenci in dolomiti. Na Pohorju silikatne kamenine (blestniki in njihovi diaforiti, amfiboliti), na Bohorju prav tako (wengenski skrilavci in diabaz).

Talna oblika so rjava pokarbonatna tla s sprstenino, izprana rjava pokarbonatna tla in kislja rjava tla s prhninasto sprstenino.

Tla na karbonatih so srednje globoka, mestoma z globljimi žepi med skalami, drobljiva, strukturna, ilovnata do melasto glinasto ilovnata, sveža, s sprstenino, biološko zelo aktivna, s prosto drenažo, zelo slabo do zmerno kislja, z visoko do zelo visoko zasičenostjo z bazami. Rodovitnost je prav dobra do odlična.

Tla na silikatih so označena z večjo humoznostjo zgomjega (A) talnega horizonta, z veliko skeletnostjo vseh horizontov, z ugodnim vodnim režimom, z dobro preorenjenostjo, globino in biološko aktivnostjo.

Rodovitnost je prav dobra do odlična.

3) Značilna rastlinska kombinacija:

Osnovna kombinacija

Drevesni sloj - bukev, gorski javor, redkeje ostrolistni javor in gorski brest, lokalno jelka

Grmovni sloj - čmi bezeg (*Sambucus nigra*), širokolistna trdoleska (*Evonymus latifolia*)

Zeliščni sloj - deveterolistna mlaja (*Dentaria enneaphyllos*), velika mrtva kopriva

(*Lamium orvala*), previsni šaš (*Carex pendula*), dišeča perla (*Asperula odorata*), brstična mlaja (*Dentaria bulbifera*), mnogolistna mlaja (*Dentaria polyphylla*), gozdni šaš (*Carex sylvatica*), trpezni golšec (*Mercurialis perennis*), prava glistovnica (*Dryopteris filix mas*).

GENEZA GOZDNE ZDRUŽBE:

Klimatogena gozdna združba spodnjega dela gorskega pasu preddinarskega sveta. Zgradba gozdne združbe je zelo stabilna, vse razvojne smeri potekajo le preko bukve. Po večjih golosekih se poveča primes plemenitih listavcev, predvsem gorskega javorja. V nižjih nadmorskih višinah, kjer se združba pojavlja ekstrazonalno (predgorski pas), se v recentnih sukcesijah pojavljajo tudi vrste nižinskih gozdov: češnja, beli gaber, graden. Pašniki se zaraščajo z lesko, kateri se kmalu pridruži bukev.

ZNAČILNOSTI EKOLOŠKEGA KOMPLEKSA:

Hladnejše in vlažnejše klimatske razmere in globoka rjava pokarbonatna tla s sprstenino nudijo dobre pogoje za uspevanje bukovih gozdov, ki dajejo na teh rastiščih najlepše sestoje. Bukvi se redno pridružujejo gorski javor in gorski brest, lokalno je pridružena jelka. Grmovnega sloja skorajda ni, zeliščni sloj pa je bujno razvit na pomlad (*Dentaria* sp.), vendar že sredi vegetacijske dobe odmre.

Na bazičnih silikatih (Pohorje) in mešanih kameninah (Boč, Bohor) je izločena posebna varianta z jelko, ki se tu redno pojavlja zaradi svoje naklonjenosti kislim tlem. Poleg tega pa ločimo več subasociacij osnovne združbe, glede na specifične talne in mezoklimatske pogoje v okviru rastišča: 1) osnovna (tipicum), 2) s pomladansko torilnico (*omphalodetosum*), 3) z mnogolistno mlajo (*dentarietosum polyphyllae*), 4) z gozdno bilnico (*festucetosum sylvaticae*), 5) s kopitnikom (*asaretosum*)

GOZDNOVEGETACIJSKI TIP:

1) Oblika in struktura:

Semenec, enodobna struktura, bukov gozd s posamično primesjo gorskega javorja, redkeje bresta. Jelka lokalno. Smreka je večinoma vnešena.

2) Rast drevja:

Bukev je konkurenčno najmočnejša in zelo dobro uspeva ter daje ob ustreznem gojenju lepo oblikovano drevje s stegnjenimi debli in majhnimi krošnjami. Zelo dobro uspevajo tudi plemeniti listavci in vnešena smreka. Vitalnost jelke je slaba.

3) Plodnost, optimalna lesna zaloga in prirastek:

Zelo dobro do odlično rastišče za bukev in plemenite listavce.

RASTIŠČNOGOJITVENI TIP:

Gospodarski gozd.

Barva in oznaka subasociacij

Sft	SFd	Sff	SfI
-----	-----	-----	-----

GOZDNA ZDRUŽBA:

SF

Preddinarski visokogorski bukov gozd

SISTEMATSKA OZNAKA:

Dentaria trifolia = Cardamino

Savensi-Fagetum,

Košir (1962) 1971

GEOGRAFSKA RAZŠIRJENOST:

Visokogorski vegetacijski pas v preddinarskem fitoklimatskem teritoriju, Gorjanci, Zasavsko hribovje (Kum, Bohor), Boč, Pohorje.

RASTIŠČE:

1) Orografske in klimatološke razmere:

n.v. 800-1200 m

Planate, rahlo do zmerno nagnjena pobočja, kopasti vrhovi.

Humidno celinsko podnebje, povprečne letne padavine 1400-1600 mm, povprečne letne temperature 6-7°C (v času vegetacijske dobe 13,6°C), sneg leži okrog 50 dni v letu, vegetacijska doba traja 150-160 dni.

2) Talni tip, oblika in lastnosti talnega tipa:

Petrografske substrat tvorijo apnenci, dolomiti, apnenci z roženci in bazični silikati. Odvisno od substrata ločimo talne oblike:

1) Rjava pokarbonatna tla, mestoma izprana - na apnencih in dolomitih (s površ. skalovitostjo do 10%),

2) Rjava tla, izprana - na apnencih z roženci (do 20% površ. skalovitost)

3) Kisla rjava tla s sprstenino - na bazičnih silikatih (predvsem tonalit).

Tla so srednje lgoboka do globoka, strukturna, ilovnata, ilovnatoglinasta in fino peščena ilovnata (tonalit), sveža, brez skeleta do zelo skeletoidna, s sprsteninasto obliko humusa, ki se hitro mineralizira, srednje do visoko preskrbljena z bazami, biološko zelo aktivna, s številnimi deževniki, s prosto drenažo, brez večjih razlik v kislosti med humusnimi in mineralnimi horizonti talnega profila.

rodovitnost tal je visoka.

3) Značilna rastlinska kombinacija:

Osnovna kombinacija rastlin:

Drevesni sloj - bukev, posamič gorski javor, lokalno jelka (bazični silikati),

Grmovni sloj - alpsko kosteničevje (*Lonicera alpigena*), črni bezeg (*Sambucus nigra*),

Zeliščni sloj - zasavska konopica (*Dentaria trifolia* = *Cardamine savensis*), gorski jetičnik (*Veronica montana*), trilistna penuša (*Cardamine trifolia*), vret. sal. pečat (*Polygonatum verticillatum*), zajčja deteljica (*Oxalis acetosella*), bela čmerika (*Veratrum album*), kosmata zlatica (*Ranunculus lanuginosus*), nedotika (*Impatiens noli tangere*), črnobina (*Scrophularia nodosa*), pižmica (*Adoxa moschatellina*), gozdna spominčica (*Myosotis sylvatica*), polžarka (*Isopyrum thalictroides*),

rjavordeča krvomočnica (*Geranium phaeum*),

GENEZA GOZDNE ZDRUŽBE:

Klimatogena gozdna združba visokogorskega vegetacijskega pasu v preddinarskem svetu. Zelo stabilne rastiščne razmere. Bukov je konkurenčno premočna nad ostalimi drevesnimi vrstami, se odlično regenerira in vse razvojne poti potekajo preko nje. Le na opuščanih pašnikih se v začetku zaraščanja uveljavlja leska, ki jo pa kmalu preraste bukev. V varianti z jelko (na bazičnih silikatih) je ekološki kompleks bolj labilen in združba se pod vplivom človeka naglo spreminja in to vedno v škodo produkcijske sposobnosti rastišča (smrekove monokulture).

ZNAČILNOSTI EKOLOŠKEGA KOMPLEKSA:

Stabilne pa tudi nekoliko labilne rastiščne razmere s strukturnimi globljimi tlemi in humidno celinsko klimo v visokogorju nudijo ugodne pogoje za rast bukovim gozdom s posamično primesjo plemenitih listavcev. Lokalno je pridružena jelka. Grmovni sloj ima majhno pokrovnost, zeliščni sloj pa pretežno sestavljajo visokorasle visokogorske vrste, prilagojene na višjo zračno in talnovlažnost. Mahov skorajda ni.

Na kislih (Pohorje) in na izpranih rjavih tleh (Bohor) je izločena posebna varianta združbe s jelko. V okviru te pa ločujemo še več subasociacij: 1) osnovna (typicum) 2) obubožana (typicum forma depauperata), 3) z velikim zvončkom (leucodietosum), 4) z gozdno bilnico (festucetosum), 5) z lisičjaki (lycopodietosum).

GOZDNOVEGETACIJSKI TIP:

1) Oblika in struktura:

Semenec, enodobna struktura; bukov gozd z redko posamično primesjo ostalih vrst; lokalno primes jelke.

2) Rast drevja:

Bukev zelo dobro uspeva in je dobre kvalitete, prav tako prisotni plemeniti listavci (gorski javor, ostrolistni javor, gorski brest), Smreka je zaradi dobrega priraščanja podvržena snegolomu. Jelka je manj vitalna, kot v jelovo-bukovem gozdu.

3) Plodnost, optimalna lesna zaloga in prirastek:

Visoko rodovito rastišče.

RASTIŠČNOGOJITVENI TIP:

Gospodarski gozd

Z N A Č I L N O S T I G O Z D N I H Z D R U Ž B N A O B R A V N A V A N E M O B M O Č J U T E R P R E D L O G R A S T I Š Č N O G O J I T V E N I H T I P O V

Pričujoče poglavje služi kot dopolnilo tabelarnim opisom gozdnih združb, ki so za konkretni primer presplošni. Na osnovi ekoloških značilnosti posameznih gozdnih združb - upošteva je tudi sedanje sestojno stanje gozdov - daje za obravnavana rastišča tudi okvirni predlog bodoče gojitvene usmeritve, ki je podan v takozvanem "rastiščnogojitvenem tipu".

1. L o g i č r n e j e l š e

Na obravnavanem območju nastopajo v zelo majhni površini ob potoku v precej tipični, vlažnejši obliki z migaličnim šašem, ki je značilen za močvirnejša mesta. Tik ob vodi raste poleg jelše tudi jesen.

Rastiščnogojitveni tip: zaradi majhne površine ne oblikujemo. To je primarno jelševo rastišče.

2. P r e d d i n a r s k i n i ž i n s k i g o z d g r a d n a i n b e l e g a g a b r a

Nastopa le fragmentarno po jarkih ali na obronkih gričev. Združba je večinoma na silikatnih kamninah ali na kisljih nanosih različnega porekla, ki pogojujejo globlje talne profile, le v Betnavskem gozdu so podlaga prodnati dravski nanosi, na katerih so tla plitva.

Prevladujejo dvoslojni sestoji iglavcev (smreka, bor) s pretežno podstojnim gabrom in kostanjem - ta je včasih tudi v sovladajočem sloju - s slabo kvaliteto listavcev in kvalitetnejšimi iglavci.

Rastiščnogojitveni tip: Zaradi majhnih površin se bo gospo-

darjenje prilagodilo onemu na sosednih rastiščih. Na silikatnih kameninah je posebno v strmejših legah primerneje pospeševati rdeči bor kot ostale iglavce. Smrekain jelka sta primerni za vlažne jarke in zatišne lege, dočim na sušne, odcedne grebene ne spadata.

3. G o z d g r a d n a i n d o m a č e g a k o - s t a n j a

Ta kartografska enota zaenkrat še ni tabelarno obdelana niti sistematsko opredeljena, čeprav je bilo med kartiranjem zelenega pasu napravljeno nekaj vegetacijskih popisov teh sestojev. Zaradi tega nosi zaenkrat le delovni naziv; večina avtorjev v Sloveniji smatra kostanjeve sestoje kot antropogeno ustvarjene in gospodarsko trajno vzdrževane stadije (pretežno panjastega) kostanja s hrastom, ki služi posebnim namenom (vinogradniško kolje, drogovi idr.). Sem smo uvrščali le najbolj tipična kostanjeva rastišča s precej globokimi spranimi rjavimi tlemi. Na sušnejših grebenih se poleg kostanja najpogosteje uveljavlja rdeči bor. Listavci so pretežno slabe kvalitete.

Rastiščnogojitveni tip: Glede na namensko vzdrževanje bolj ali manj čistega sestoja kostanja se tudi bodoče gospodarjenje najbrže ne bo mnogo oddaljevalo od dosedanjega. V primeru premene so vlažnejša rastišča primerna za smreko, sušnejša grebenska pa za rdeči bor. V obeh primerih naj bi delež iglavcev ne presegal 30 - 40%.

4. I l i r s k i b u k o v g o z d z b e l k a - s t o b e k i c o

Porašča velike površine na pobočjih in v vznožju Pohorja in je na obravnavanem svetu najbolj razširjena gozdna združba. Sestoji pa so vsled tega le redko ohranjeni v svoji naravni v obliki; pod vplivom gospodarjenja je delež bukve močno zmanjšan, v nekaterih sestojih pa so jo druge drevesne vrste sploh nadomestile.

V ekološkem pogledu so najznačilnejše tri enote, ki pa jih na terenu ni vedno mogoče natančno razmejiti:

- Na toplih (pretežno zahodnih ali jugozahodnih) strmih pobočjih in grebenih je razvita najslabša oblika s plitvimi, sušnimi, skeletnimi tlemi, mestoma s kamenjem in skalami na površini. To so nizki, krivenčasti, počasni rastoči bukovi sestoji z manjšo ali večjo primesjo gradna enake rasti in kvalitete.

- Nasprotno so na položnih pobočjih, v širokih jarkih in na ravninah z globljimi, svežimi tlemi bukovi sestoji boljše rasti in kvalitete, v katerih je značilna znatnejša primes kostanja. Na teh rastiščih pa so pogoste tudi različne stadijalne oblike sestojev, iz katerih je pod vplivom gospodarjenja bukev že delno ali popolnoma izginila. To so mešani sestoji smreke in kostanja, gradna in kostanja ali čisti sestoji gradna ali kostanja ter nasadi iglavcev (smreke, bora ali obeh dveh drevesnih vrst).

- Vse vmesne oblike omenjenih ekstremnih oblik združbe se nahajajo na zmerno strmih pobočjih, imajo srednje globoka, pretežno sušna tla, prevladujejo pa stadijalne oblike sestojev. Na takih rastiščih so prav tako sestoji dveh vrst: v prehodnih še nastopa bukev, primešani pa so ji iglavci (bor, smreka) in ostali listavci (kostanj, hrast). Iz sestojev, ki predstavljajo trajne stadije, pa je bukev skoraj že izginila. To so stadiji bora in kostanja, bora in gradna, bora s kostanjem in gradnom, ki so najpogostejši na napetih pobočjih in grebenih. V skrajnem slučaju najdemo na teh rastiščih tudi domala čiste borove sestoje. Nekoliko manj pogosti so sestoji čistih listavcev (kostanj, graden), pri mešer je kostanj vedno vezan na bolj sveža tla. Vsi mešani sestoji so dvoetažni, pri čemer so listavci podstojni.

Rastiščnogojitveni tip: Glede na ekološke značilnosti rastišča (pretežno tople ekspozicije, razmeroma sušna tla s slabo kapaciteto za vodo, labilen ekološki kompleks) se priporoča ustvariti mešan gozd listavcev (bukov, graden, kostanj, beli gaber) z deležem 60 - 70% in iglavcev, predvsem rdečega bora 30 - 40% (eventualno 50%) s skupinsko postopnim gospodarjenjem. Iglavci so predvsem v gnezdih; večje kulture so nezaželene, ker preveč

zakisujejo tla. V odraslem sestoju naj bi bili listavci pretežno v polnilnem sloju, hkrati pa imajo tudi važno talno-meliorativno vlogo. Za vnašanje oz. pospeševanje smreke so primernejša, senčna rastišča s svežimi globljimi tlemi; za vsa ostala rastišča v okviru združbe bi od iglavcev priporočali edinole rdeči bor. Pri tem pa je seveda možno uspešno gojiti tudi primarne drevesne vrste teh rastišč: bukev, hrast in kostanj.

5. A c i d o f i l n i b o r o v g o z d .

Borovi gozdovi na tem območju nastopajo v svoji tipični obliki (predvsem s travo stožko v podrasti) povsod, razen na dravskih bregovih. Tu najdemo različne prehodne oblike, večinoma z veliko primesjo kostanja in hrasta. V florističnem smislu vsebujejo še elemente nižinskih gozdov hrasta z belim gabrom, a zaradi pretežno plitvih, slabo hranljivih tal na prodnatih nanosih ne kažejo občutno boljše rasti od primarnih borovih sestojev.

Rastiščnogojitveni tip: To je primarno borovo rastišče. Prisotnost listavcev je v sestoju dobrodošla zaradi biološke melioracije revnega rastišča. Gojenje smreke je utemeljeno le v reliefnih ulekninah in jarkih, na globljih tleh. Na prodnatih nanosih s plitvim talnim profilom smreka ne daje ugodnih rezultatov.

6. J e l o v g o z d s p r a p r o t m i .

Združba je razvita na majhni površini kot pretežno enomeren jelov sestoj s smreko. Prvotna prebiralna struktura je torej zaradi gospodarskega vpliva spremenjena; povečala se je tudi primes smreke.

Rastiščnogojitveni tip: Rodovitno rastišče je pri pra-

vilnem gospodarjenju sposobno dajati velike donose. Osnovna drevesna vrsta rastiščnogojitvenega tipa je jelka zaradi svoje velike vitalnosti, regeneracijske moči ter visokih donosov. Z večjim deležem smreke se tla močno zakisajo; v čistih smrekovih sestojih prirastek s starostjo prekomerno upada.

Na teh rastiščih naj bi gojili mešane gozdove jelke (70 - 90%) in smreke (10 - 30%) s skupinsko postopnim ali prebiralnim gospodarjenjem. Listavci so prinašani le v manjšem deležu (do 5 %), predvsem posamično.

7. I l i r s k i g o z d g o r s k e g a j a - v o r j a i n b r e s t a

Na obravnavanem svetu je združba razvita na majhnih površinah in precej tipično. Čeprav je to primarno rastišče plemenitih listavcev, je bila v mnogih primerih sajena smreka, ki za taka rastišča ni primerna.

Rastiščnogojitveni tip: Mešan gozd plemenitih listavcev (gorski javor, gorski brest, veliki jesen) 80% in ostalih listavcev (bukev) 20% v skupinsko postopnem gospodarjenju. Osnovno sestojajo tvorijo plemeniti listavci, predvsem v skupinski primesi. Ostali listavci so primešani posamič ali v manjših skupinah.

8. B a r d e d d i n a r s k i g o r s k i b u k o v g o z d

V primerjavi z gozdovi te združbe drugod na Pohorju, ki jih označuje močna prisotnost jelke, so za opisani okoliš značilni precej čisti, bukoví gozdovi s primesjo plemenitih listavcev in nekaj jelke na plitvih ali srednje globokih svežih, humoznih tleh, kar se odraža tudi na pritalni vegetaciji, predvsem z veliko pokrovnostjo trpežnega golšca (*Mercurialis perennis*).

Poleg bolj ali manj čistih bukovih sestojev so na teh rastiščih tudi smrekove kulture ali smreka v različni primesi, čeprav zanje ni primerna.

Rastiščnogojitveni tip: Mešan gozd bukve (50 - 60%), plemenitih listavcev in jelke (40 - 50%). Delež smreke naj bi se v primerjavi s sedanjim stanjem zmanjšal. Gospodarjenje je skupinsko postopno. Zaradi primerne rastišča in dobre regeneracije je možno delež bukve še povečati. Smreka naj bi se v bodoče obdržala kvečjemu v jarkih, kjer so tla globlja.

9. P r e d d i n a r s k i v i s o k o g o r s k i b u k o v g o z d

Na karti so prikazane štiri subasociacije (oblike) združbe in sicer:

- a) osrednja oblika (typicum) z najugodnejšim rastiščem na blažjih nagibih ali v širokih jarkih, s svežimi globokimi tlemi, kar se odraža tudi v razmeroma bogati pritalni vegetaciji;
- b) obubožana oblika (forma depauperata) na napetih hrbtih in močneje nagnjenih pobočjih, s plitvejšimi tlemi in revnejšo zeliščno vegetacijo;
- c) oblika z gozdno bilnico (festucetosum) na hladnejših strmih pobočjih s svežimi, vendar precej skeletnimi tlemi in ugodno obliko humusa. Gozdna bilnica zarašča tla zelo na gosto;
- d) oblika z belkasto bekico (luzuletosum) na toplih prisojnih pobočjih s sušnejšimi tlemi in slabšo obliko humusa. Poleg prevladujoče acidofilne zeliščne vegetacije označuje to obliko še velika primes jelke v drevesnem sloju.

Kljub intenzivnemu gospodarskemu vplivu, ki se odraža predvsem v pospeševanju iglavcev (smreka, macesen, rdeči bor), v skrajnem slučaju celo v čistih kulturah letih, se je naravna

zmes drevesnih vrst marsikje še dobro ohranila. Nekaj je še lepih bukovih gozdov s primesjo jelke in plemenitih listavcev. V obliki d) pa je značilna večja primes izredno vitalne jelke, zato dobimo v teh sestojih že vtis samostojne združbe: jelovo + bukovega gozda, kar pa zaradi manjše površinske razširjenosti na opisanem svetu zaenkrat še ni bilo mogoče utemeljiti.

Rastiščnogojitveni tip: Ekonomsko pomembnost teh gozdov je možno povečati z vnašanjem in pospeševanjem iglavcev, pri čemer pa moramo zagotoviti enakomerno prekoreninjevanje vseh talnih horizontov, ohranitev obstoječe mezoklime združbe ter pravilno razmerje med drevesnimi vrstami.

Predlagana oblika so mešani gozdovi listavcev (bukev, gorski javor) in iglavcev (jelka, macesen, rdeči bor, smreka) s skupinsko postopnim ali oplodnim gospodarjenjem. Razmerje med drevesnimi vrstami se giblje v mejah 40 - 60% listavcev in 60 - 40% iglavcev. Delež smreke naj ne bo nikdar večji od 30%, delež bukve pa ne manjši od 30%. Bukev vrši največkrat vlogo biološko meliorativne vrste, jelka, macesen in bor pa globoko prekoreninjajo vse talne horizonte. Vnašanje macesna je predvideno predvsem za prve tri subasociacije (a do c). Macesen zahteva za dobro uspevanje zračnejša mesta (grebeni, odprta pobočja) in dovolj sveža ter mineralno bogata tla. V četrti obliki (d) je predvideno predvsem gospodarjenje z jelko in bukvijo, pri izpopolnjevanju nepomlajenih površin pa je rastišču še najustreznejši rdeči bor. Smreke se tu izogibajmo.

V že obstoječih čistih smrekovih nasadih sloni bodoče gospodarjenje - poleg ustaljenih gojitvenih ukrepov - predvsem na čuvanju listavcev v sestoji ter na stremljenju, da se njihov delež še poveča, kar bo poleg izboljšanja tal pripomoglo tudi k večji sestojni stojnosti. Trajnost optimalnih donosov je na teh rastiščih zagotovljena edino v mešanih sestojih iglavcev in listavcev, čistih kultur iglavcev pa se izogibajmo.

Vnešeni vrsti (macesen in bor) ne vplivata bistveno na obstoječe mikroklimatske razmere. Nasprotno pa smreka zelo plitvo korenini in močno vpliva na mikroklimatske in mezoklimatske

razmere v sestoji ter izzove naglo regresijo povsod tam, kjer jo vnašamo v prevelikih količinah.

IV. Z A K L J U Č E K

Predlogi rastiščnogojitvenih tipov za posamezna rastišča so spričo izredno heterogenih sestojev, ki jih srečujemo na enem in istem rastišču, samo idealizirani vzorec sestoja, ki temu rastišču v vseh ozirih najbolj odgovarja. V praksi se mu na večjih površinah le stežka približamo, zato ga ne smemo smatrati kot nekak recept. Za podrobno gojitveno načrtovanje je najpomembnejše dobro poznavanje ekologije posameznih gozdnih rastišč. V povezavi s poznavanjem lastnosti in rastiščnih zahtev posameznih drevesnih vrst si za vsak sestoj na enakih ali različnih rastiščih lahko postavimo oz. določimo najustreznejšo ciljno obliko in strukturo, ki jo bomo lahko tudi dosegli. Karta gozdnih združb nam je pri tem le osnovno napotilo za definiranje rastišča, rastiščnogojitveni tip pa le okvirna informacija o dopustnih možnostih ukrepanja. Vsekakor pa velja poudariti, da gozdarsko načrtovanje brez upoštevanja osnovnih naravnih danosti ne more dati zaželjenega uspeha.